

Factsheet 1: Geschiedenis Gemeente Waterleidingen (1851-1994)

Drinkwater voor Amsterdam

Het terrein was tussen 1851 en 1994 in gebruik voor de drinkwatervoorziening in Amsterdam. Het begon in 1851 met de oprichting van de Duinwater-Maatschappij (grotendeels gefinancierd met Engels kapitaal). Deze zorgde voor de aanleg van een gietijzeren pijpleiding (23 km lang; doorsnee 50 cm) waarmee zoet grondwater vanuit de duinen (bij Leiduin/Vogelenzang) naar Amsterdam getransporteerd kon worden. Tot die tijd werd drinkwater door de Verschwatersociëteit vanuit de Vecht aangevoerd in waterschuiten. De pijpleiding liep tot aan de Haarlemmerpoort, toen de westelijke grens van Amsterdam. Het terrein werd gebruikt als opslagplaats voor buizen en hulpstukken.

In 1896 werd de Duinwater-Maatschappij door de gemeente Amsterdam overgenomen en veranderde de naam in Gemeente Waterleidingen. Door de groei van het inwonertal van Amsterdam (in 1896 470.000 inwoners) en de wens om de nieuwe stadsbuurten van moderne waterleidingen te voorzien, steeg de behoefte aan drinkwater in die periode sterk. Kort daarop nam de gemeenteraad op voorstel van directeur Van Hasselt, het besluit om op het terrein een waterreservoir met pompstation aan te leggen. Het laagreservoir (reinwaterkelder) dat er kwam kon 10.000 m³ herbergen; het reservoir lag aan de Haarlemmerweg, naast de Haarlemmertrekvaart.

Het pompstation (machinegebouw) werd in 1900 in gebruik genomen. Tot 1941 werd gebruik gemaakt van (zeven) stoommachines; daarna zijn deze vervangen door elektrische machines. Het pompstation zorgde voor de distributie van het drinkwater naar de Amsterdamse huishoudens. (Er waren twee identieke pompstations: aan de Amstelveenseweg en de Van Hallstraat).

In de twintigste eeuw zijn er, om in te kunnen spelen op de groeiende drinkwaterbehoefte van de stad, nog drie reinwaterkelders bijgebouwd. Daarnaast kwamen er in de loop der tijd diverse gebouwen op het terrein bij, zoals magazijnen, een garage, een kantine, een bankwerkerij, een meterwerkplaats en diverse loodsen.

Gebouwen van de Waterleidingen die bij de bouw van de woonwijk behouden zijn gebleven: Het Machinepompegebouw (1896); Het Magazijngebouw (in 1909 in gebruik genomen). Het Windketelhuisje (dat diende voor de beluchting van de eerste reinwaterkelder). Het Toegangshuisje (dat de entree was voor de reinwaterkelder), dat dateert van het begin van de twintigste eeuw. De Watertoren die uit 1966 stamt, is nog steeds in functie.

Plannen voor een woonwijk

Plannen voor een nieuwe pompstation (oude pompstation was verouderd, veel gebeurde nog handmatig) dateren van begin jaren 1980. Midden jaren tachtig viel het besluit om daadwerkelijk een nieuw pompstation te bouwen. Het waterleidingbedrijf had de voorkeur voor nieuwbouw op eigen terrein. Na uitvoerig overleg met ambtelijke projectgroep Staatslieden- en Hugo de Grootbuurt koos toenmalig wethouder Jonker echter voor nieuwbouw op aangrenzende terrein van de Was-, Schoonmaak, Bad- en zweminrichting (WSBZ).

Op die manier zou er op het terrein Pompstation Van Hallstraat plaats zijn voor ca 600 woningen.

Voor er echter een beslissing genomen werd door B&W over woningbouw op de locatie, werd er onderzoek verricht naar stankoverlast van het abattoir aan de Van Slingelandtstraat, de Maggiefabriek en Blikemba aan de Haarlemmerweg. Dit onderzoek pakte verkeerd uit (bij laden en lossen van afvalstoffen kwam er te veel 'nestgeur' naar buiten).

De werkgroepen Bedrijfsterreinen en Stankoverlast van het Wijkopbouworgaan (die zich al jarenlang sterk hadden gemaakt voor woningbouw op het terrein) legden zich hier niet bij neer en bezonnen zich op maatregelen om deze "nestgeur" te beteugelen. Men opperde het idee van overkapping van los- en laadperrons van het abattoir. Men nodigde gemeenteraadsfracties uit voor een gesprek hierover in het Wijkcentrum. Volgens de Staatskrant in 1989: raadslieden lieten zich overtuigen dat niet in de stankoverlast berust mocht worden. Ook zag men de noodzaak van aanvullende woningbouw in. Gemeenteraad besloot kort daarop het nieuwe pompstation te bouwen op voormalige wasserijterrein. De beslissing over verplaatsing van kantoren en opslag werd verschoven naar een later tijdstip.

In de jaren daarna werd besloten dat een aantal bedrijfsonderdelen (Rayonpost, klantendienst, garage, Meterverwisseling, meterwerkplaats, Inkoop en magazijnen) zouden verhuizen naar voormalige drukkerij Dico aan Transformatorweg. Andere diensten gingen naar de Amstelveenseweg en naar het pompstation in Weesperkarspel.

In 1991 werden het pompstation en windketelhuisje geplaatst op Amsterdamse monumentenlijst.

Bron: *Cor Jansma, 1995: Rode en Gouden banden; Van Hallstraat 4 sinds 1851, Gemeentewaterleidingen Amsterdam*